

Sygn. akt I C 308/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 11 lutego 2015 r.

Sąd Okręgowy w Olsztynie I Wydział Cywilny

w składzie następującym:

Przewodniczący SSO Wojciech Waclaw

Protokolant p.o. sekr sąd. Marlena Kowalewska

po rozpoznaniu w dniu 11 lutego 2015 r.

na rozprawie w Olsztynie

sprawy z powództwa D. L.

przeciwko Skarbowi Państwa – Wojewodzie (...) - (...) w O.

o zapłatę

I zasądza od pozwanego Skarbu Państwa – Wojewody (...) - (...) na rzecz powoda D. L. kwotę 451 400,- zł (czteryście pięćdziesiąt jeden tysięcy czterysta złotych) wraz z ustawowymi odsetkami od dnia (...) do dnia zapłaty;

II zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 8 717,- zł tytułem zwrotu kosztów procesu

III nakazuje ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa ((...)) kwotę 4358,55 zł tytułem wyłożonych wydatków na koszt opinii biegłego.

IV nakazuje zwrócić powodowi kwotę 6044,58 zł tytułem uiszczonych przezeń, a nierozchodowanej dotychczas zaliczki.

Sygn. akt: I C (...)

UZASADNIENIE

D. L. w pozwie z dnia (...), (data wpływu do Sądu (...)), wniósł o zasądzenie na rzecz powoda od Skarbu Państwa – Wojewody (...) - (...) kwoty 180.000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia doręczenia pozwu do dnia zapłaty oraz o zasądzenie kosztów procesu według norm przepisanych, o ile nie zostanie przedłożony spis kosztów.

Uzasadniając żądanie podał, że ostateczną decyzją Wojewody (...) - (...) z dnia (...). stwierdzono nieważność decyzji Naczelnika Gminy w J., województwo (...), z dnia (...) r. o przejęciu bez odszkodowania na rzecz Skarbu Państwa gospodarstwa rolnego o powierzchni 20,91 ha położonego we wsi W., gm. J., składającego się z działek o numerach (...) wraz z zabudowaniami. Decyzja Naczelnika Gminy w J. została wydana w sprzeczności z art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, nie zostały bowiem spełnione wskazane tam przesłanki w postaci konieczności posiadania przez powoda nieruchomości w dniu 1 stycznia 1945 r. – wymieniony nabył ją bowiem w drodze umowy darowizny od ojca F. L. dopiero w 1958 r. - oraz utraty przez niego obywatelstwa polskiego na skutek wyjazdu z kraju w 1977 r.

W rezultacie strona powodowa podniosła, że na skutek wydania decyzji z dnia (...) r. D. L. poniósł szkodę. Skarb Państwa w wyniku przejęcia z naruszeniem przepisu art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach stanowiącego jego własność gospodarstwa rolnego, stał się bowiem dysponentem tej

nieruchomości, co doprowadziło do rozporządzenia wchodzącymi w jej skład działkami na rzecz osób trzecich. Wobec powyższego pozwany winien zapłacić odszkodowanie za wyrządzoną powodowi szkodę na skutek wydania decyzji bez podstawy prawnej – w trybie art. 160 § 1 i 3 kodeksu postępowania administracyjnego w brzmieniu sprzed dnia 1 września 2004 r. w zakresie dotyczącym działek objętych decyzją Wojewody (...) - (...)z dnia (...). za wyjątkiem działek o numerach (...), co do których aktualnie toczy się postępowanie przed S. R.w S. o uzgodnienie treści księgi wieczystej z rzeczywistym stanem prawnym. (k. 3-7)

Pozwany Skarb Państwa, zastępowany przez Prokuratorię Generalną Skarbu Państwa, w odpowiedzi na pozew wniósł o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów postępowania według norm przepisanych.

W pierwszej kolejności pozwany podniósł, że część działek wchodzących uprzednio w skład gospodarstwa rolnego (...) aktualnie znajduje się w zasobie Skarbu Państwa zarządzanym przez Nadleśnictwo S., Agencję Własności Rolnej oraz Starostę (...). W związku z powyższym te właśnie jednostki Skarbu Państwa winny ponosić odpowiedzialność z tytułu zgłoszonego przez powoda roszczenia.

Niezależnie od powyższego pozwany Skarb Państwa podniósł, że powód nie wykazał faktu powstania szkody, która podlegałaby naprawieniu, nadto nie udowodnił zaistnienia związku przyczynowego pomiędzy szkodą a wydaniem spornej decyzji. Wedle stanowiska strony pozwanej, stwierdzenie nieważności decyzji nadzorczej (uzyskanie prejudykatu), stanowi bowiem wypełnienie tylko jednej z przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa z art. 160 k.p.a., nie przesądza natomiast o istnieniu pozostałych przesłanek odpowiedzialności wynikających z kodeksu cywilnego, tj. szkody oraz normalnego związku przyczynowego między szkodą a wydaną decyzją.

Zdaniem strony pozwanej, powód nie wykazał zaś zaistnienia po jego stronie szkody, która pozostawałaby w normalnym związku przyczynowym z wydaniem przedmiotowej decyzji administracyjnej w sytuacji, gdy przejście własności spornych nieruchomości mogło nastąpić z mocy samego prawa (art. 38 ust. 3 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r.), w związku z czym wydanie decyzji (nawet nieważnej) było zbędne.

Pozwany wskazał nadto, że ewentualne roszczenia, które przysługiwały D. L.z powodu utraty prawa własności nieruchomości na skutek działań Skarbu Państwa po wydaniu decyzji z dnia (...)r. uległy przedawnieniu. Termin przedawnienia w opisywanym przypadku wynosi bowiem 3 lata licząc od dnia, w którym poszkodowany dowiedział się o szkodzie i osobie obowiązanej do jej naprawienia, jednak nie może być dłuższy niż dziesięć lat od dnia, w którym nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę. Zdarzenie takie w omawianym przypadku miało natomiast zdaniem pozwanego miejsce w dniu (...) 1978 r., kiedy to dokonano zbycia przez Skarb Państwa działek o numerze (...)na rzecz R.i K. K.. Termin przedawnienia upłynął zatem najpóźniej (...) 1988 r.

Niezależnie od powyższego pozwany zakwestionował również wysokość żądanego przez powoda odszkodowania. (k. 32-39)

Pełnomocnik powoda na rozprawie w dniu (...). doprecyzował, że wnosi o zasądzenie od pozwanego odszkodowania za wyrządzoną D. L.szkodę na skutek wydania decyzji z dnia (...)r. bez podstawy prawnej – w trybie art. 160 § 1 i 3 kodeksu postępowania administracyjnego w brzmieniu sprzed dnia 1 września 2004 r. w zakresie dotyczącym działek, objętych decyzją Wojewody (...) - (...)z dnia (...). (znak (...).(…)-017/08), które nie stanowią aktualnie własności Skarbu Państwa (k. 83). Wskazane stanowisko powtórzył na rozprawie w dniu (...). (k. 289)

Pismem procesowym z dnia (...)r., (data wpływu do tut. Sądu (...) r.), powód rozszerzył powództwo do kwoty 451.400 zł wnosząc o jej zasądzenie z ustawowymi odsetkami od dnia (...). do dnia zapłaty (k. 228).

Sąd ustalił, co następuje:

W dniu (...)1958 r. w Państwowym Biurze Notarialnym w S.przed notariuszem T. P.została zawarta umowa darowizny, na mocy której F. L.podarował synowi D.L.posiadającemu obywatelstwo polskie nieruchomość rolną stanowiącą

gospodarstwo rolne z zabudowaniami o łącznym obszarze 21 hektarów 25 arów i 75 metrów kwadratowych, położoną w W., gromada N., powiat S.. Dla wskazanej nieruchomości nie była prowadzona księga wieczysta, a dane jej dotyczące zostały ustalone na podstawie księgi wieczystej prowadzonej w Sądzie Powiatowym w N. pod oznaczeniem: W.tom VI karta (...)i W.tom VI karta (...). Księga ta zaginęła. Zachowały się jednak tabele z akt gruntowych, z których wynikało, że F. L. był właścicielem wymienionych wyżej nieruchomości wraz ze znajdującymi się na nich zabudowaniami w postaci drewnianego domu mieszkalnego pod strzechą, stodoły z desek pod strzechą oraz chlewka z drzewa pod strzechą.

Postanowieniem Sądu Powiatowego w O.z dnia (...)r. urządzono zbiór dokumentów oznaczony Rep. Zd. (...) dla nieruchomości rolnej zabudowanej położonej w W., gm. N., oznaczonej dawniej W.tom VI karta (...)i W.tom VI karta (...).

(bezsporne, akt notarialny k. 10; uwierzytelnione tłumaczenia z języka niemieckiego księgi wieczystej k. 63-72; postanowienie z (...) r. k. 73)

D. L. wyjechał, bez uregulowania statusu prawnego stanowiącego jego własność gospodarstwa rolnego, wraz z rodziną na stałe do Niemieckiej Republiki Federalnej Niemiec w 1977 r., gdzie przyjął nazwisko D. L..

(bezsporne, uwierzytelnione tłumaczenie z języka niemieckiego k. 80-82, kserokopia dowodu osobistego k. 20)

Decyzją z dnia (...)r. Nr (...)Naczelnik Gminy w J., województwo (...), na podstawie art. 38 ust. 3 i 4 ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach, (Dz. U. z 1969 r., Nr 22, poz. 159) stwierdził, że stanowiące własność D.L.gospodarstwo rolne o powierzchni 20,91 ha położone we wsi W., gm. J., składające się z działek o numerach (...)wraz z zabudowaniami przeszło na własność Skarbu Państwa. Jako przyczynę przejścia własności nieruchomości podano wyjazd powoda na pobyt stały do RFN w 1977 r., bez jednoczesnego formalnego przekazania gospodarstwa rolnego.

Postanowieniem z dnia (...)r. złożono prawomocną decyzję Naczelnika Gminy w J.z dnia (...)r. o przejściu na własność Skarbu Państwa opisanej powyżej nieruchomości do Zbioru Dokumentów Rep. Zd. (...).

(bezsporne, decyzja z dnia (...)r. k. 11, postanowienie z dnia (...) r., k. 12)

Decyzją z dnia (...). (znak (...).(…)-017/08) Wojewoda (...)- (...)stwierdził, że decyzja z dnia (...)r. w zakresie dotyczącym przejścia na rzecz Skarbu Państwa części działki nr (...)o pow. 4,64 ha (obecnie działka numer(...)), części działki nr (...)o pow. 1,58 ha (obecnie działki nr (...)), części działki nr (...)o pow. 0,36 ha (obecnie działka nr (...)), działki nr (...)o pow. 0,0200 ha, działki nr (...)o pow. 0,0200 ha (obecnie działka nr (...)o pow. 0,1843 ha), działki nr (...)o pow. 14,25 ha (obecnie działka nr (...)o pow. 20,8400 ha) została wydana bez podstawy prawnej. Odnośnie zaś decyzji z dnia (...)r. w zakresie dotyczącym przejścia na rzecz Skarbu Państwa części działki nr (...)o pow. 0,0400 ha (obecnie działka nr (...)o pow. 0,0529 ha), części działki nr (...) (obecnie działki nr (...)), części działki nr (...) (obecnie działki numer (...)) stwierdzono, że została ona wydana bez podstawy prawnej, jednak z uwagi na nieodwracalne skutki, jakie wywołała, (Skarb Państwa m. in. zbył te działki w drodze umów cywilnoprawnych na rzecz osób trzecich), Wojewoda odmówił stwierdzenia jej nieważności.

W uzasadnieniu decyzji Wojewoda zaznaczył, że decyzja z dnia (...). została wydana w trybie przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1961r., które nie przewidywały wydania decyzji administracyjnej stwierdzającej przejście własności nieruchomości na rzecz Skarbu Państwa. Przepisy, na które powołał się Naczelnik Gminy w J. nie są bowiem związane z przejściem własności nieruchomości. Następowало ono wszak z mocy samego prawa z dniem wyjazdu z kraju właściciela. Decyzja ta została zatem wydana bez ważnej podstawy prawnej.

Zabudowane działki o numerze (...)o łącznej pow. 4,92 ha, przejęte od D. L., zostały w dniu (...)r. sprzedane przez działający w imieniu Skarbu Państwa - Bank (...) małżonkom R.i K. N.w dniu (...) r. małżonkowie R. M.i K. K.sprzedali działkę numer (...)o pow. 4,6400 ha Centrali Handlu (...): Budownictwa (...) Spółce z o.o.z siedzibą w W.. Pozostała

działka numer (...) stanowi aktualnie własność syna R. M. i K. K., zaś działka nr (...) (obecnie oznaczona jako działka nr (...)) dalej jest własnością wyżej wymienionych małżonków.

W 1997 roku na wniosek Centrali Handlu Zagranicznego Budownictwa (...) Spółki z o.o. w W. Kierownik Urzędu Rejonowego w S. decyzją z dnia (...) r. - znak: (...) - 98/97 zatwierdził projekt podziału działki nr (...) na dwadzieścia działek rekreacyjnych pod zabudowę letniskową oraz na trzy działki pod drogi, które z mocy prawa przeszły na własność Gminy J. - w trybie art. 10 ustawy z dnia 29.04.1985 r. o gospodarce gruntami i wywłaszczaniu nieruchomości. W dniu (...) roku Gmina J. otrzymane z mocy prawa działki numer (...) o ogólnej pow. 0,5241 ha podzieliła na dwadzieścia dwie działki, które następnie zamieniła z Przedsiębiorstwem Handlowo-Usługowym (...) - Spółką Cywilną. N. Centrala Handlu Zagranicznego Budownictwa (...) Spółka z o.o. w W. (po zmianie (...) S.A.), a także Przedsiębiorstwo Handlowo-Usługowe (...) - Spółka Cywilna oraz Gmina J. dokonały obrotu cywilnoprawnego działkami pochodzącymi z dawnego gospodarstwa rolnego (...). Kolejnymi nabywcami były osoby fizyczne, które nabywały nowo powstałe działki na cele rekreacyjne. Część działek będących drogami dojazdowymi do działek rekreacyjnych i działkami pod zabudowę pozostało w zasobach komunalnych Gminy J. - są to obecne działki o numerach: (...) (...), 25/92 (Bp-RV), 25/129. Pozostałe działki numer (...) i część działki nr (...) (po podziale (...)) przejęte na rzecz Skarbu Państwa od D. L. zostały rozdysponowane poprzez przekazanie ich w zarząd Lasów Państwowych - Nadleśnictwa S.. Działki te obecnie oznaczone są numerami (...) i nr (...). Działka numer (...) została natomiast włączona do obecnej działki numer (...) znajdującej się w Zasobie Własności Rolnej Skarbu Państwa. Podobnie w zasobie Skarbu Państwa pozostaje działka numer (...), gospodaruje nią Starosta (...). Prawo własności obecnych właścicieli jest ujawnione w księgach wieczystych, a odniesieniu do tych nieruchomości zaistniały nieodwracalne skutki prawne i zgodnie z art. 156 § 2 k.p.a. nie jest możliwe stwierdzenie nieważności decyzji w części dotyczącej tychże działek.

(bezsporne, decyzja z dnia (...). wraz z uzasadnieniem, k. 13-17)

Wartość szacunkowa nieruchomości według stanu na dzień (...) r. i cen obecnych – działki nr (...) zabudowanej zabudową siedliskową, tj. budynkiem mieszkalnym oraz dwoma budynkami gospodarczymi wynosi (...) .000zł, zaś działek nr (...) przeznaczonych na cele produkcji rolnej odpowiednio 290.500 zł i 2.900 zł, co łącznie dało kwotę 451.400 zł.

(dowód: opinie pisemne główna i uzupełniająca biegłego z zakresu szacowania nieruchomości A. R. wraz z załącznikami, k. 123-206, k. 272-273)

Sąd zważył, co następuje:

Powództwo zasługiwało na uwzględnienie w pełnym, rozszerzonym zakresie.

Na wstępie, mając na uwadze stanowisko strony powodowej, która na rozprawie w dniu (...). doprecyzowała, że domaga się zasądzenia od pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...) - (...) odszkodowania za wyrządzoną D. L. szkodę na skutek wydania przez Naczelnika Gminy w J. decyzji Nr (...) z dnia (...) r. bez podstawy prawnej – w trybie art. 160 § 1 i 3 kodeksu postępowania administracyjnego w brzmieniu sprzed dnia 1 września 2004 r. w zakresie dotyczącym działek objętych decyzją Wojewody (...) - (...) z dnia (...), (znak (...)(...)-017/08), które nie stanowią aktualnie własności Skarbu Państwa, za całkowicie chybione uznać wypadało zapatrywanie pozwanego odnośnie błędnego oznaczenia w pozwie strony pozwanej i ewentualnego pozwania innych podmiotów działających w imieniu Skarbu Państwa (k.34).

Powód bowiem domaga się jednoznacznie odszkodowania za działki, które nie są we władaniu pozwanego. Dla porządku (przy oznaczeniu strony pozwanej) zaznaczyć jedynie wypada, że kwestia legitymacji w zakresie zobowiązań i wierzytelności rad narodowych i terenowych organów administracji stopnia podstawowego (tu: naczelnika gminy), w tym roszczeń odszkodowawczych będących wynikiem decyzji administracyjnej uznanej następnie za nieważną lub wydanej z naruszeniem prawa, została uregulowana w treści art. 36 Przepisów wprowadzających ustawę o samorządzie (Dz. U. z 1990 r., Nr 32, poz. 191). Otóż przepis art. 36 ust. 3 pkt 3 Przepisów wprowadzających ustawę o samorządzie stanowi, że Skarb Państwa przejmuje zobowiązania i wierzytelności rad narodowych i terenowych

organów administracji państwowej stopnia podstawowego i stopnia wojewódzkiego wynikające z prawomocnych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych wydanych przed dniem 27 maja 1990 r. oraz zobowiązania i wierzytelności powstałe w związku z wykonaniem tych orzeczeń sądowych i decyzji administracyjnych. Omawiany przepis jest zatem podstawą przejęcia przez Skarb Państwa odpowiedzialności za wydanie przed 27 maja 1990 r. wadliwych decyzji administracyjnych, przy czym odpowiedzialność Skarbu Państwa jest niezależna od daty, w której nastąpiło stwierdzenie wadliwości decyzji. W konsekwencji w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej wydanej przed 27 maja 1990 r., która okazała się wadliwa, także wtedy, gdy stwierdzenie jej nieważności lub stwierdzenie, że została wydana z naruszeniem prawa nastąpiło po 26 maja 1990 r., biernie legitymowany jest Skarb Państwa, a nie gmina, która stała się właścicielem nieruchomości objętej decyzją (vide: uchwała Sądu Najwyższego 7 sędziów z dnia 7 grudnia 2006 r., III CZP 99/06, OSNC 2007/6/79; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 25 stycznia 2007r.; V CSK 425/06, Lex nr 277245; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 8 lutego 2008 r., I CSK 281/06, Lex nr 420921; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 17 marca 2010 r., II CSK 519/09, Lex nr 570132; wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 29 stycznia 2013 r., VI ACa 964/11, Lex nr 1344325).

Wobec powyższego uznać należało, że odpowiedzialność odszkodowawczą w realiach niniejszej sprawy może ponosić tylko i wyłącznie Skarb Państwa, przy czym jednostką organizacyjną, z której działalnością wiąże się dochodzone roszczenie jest Wojewoda (...)- (...). Zgodnie bowiem z przepisem art. 65 ust. 1 ustawy z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz. U. z 2000 r. Nr 12, poz. 136 ze zm.) - stanowiącym wyjątek od reguły wynikającej z art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 21 sierpnia 1997 r. o gospodarce nieruchomościami - w postępowaniach administracyjnych i sądowych, w których stroną jest Skarb Państwa, wynikających z działalności państwowych jednostek organizacyjnych nie mających osobowości prawnej, które przed dniem 1 stycznia 1999 r. uzyskały osobowość prawną lub zostały zlikwidowane albo z dniem 1 stycznia 1999 r. zostały przejęte przez jednostkę samorządu terytorialnego, Skarb Państwa reprezentuje wojewoda właściwy ze względu na siedzibę jednostki.

Przechodząc do merytorycznej oceny żądania, tu dla porządku wskazać należy, że podstawą czynionych w sprawie ustaleń faktycznych stały się niekwestionowane przez strony dokumenty załączone do akt oraz opinie pisemne: główna oraz uzupełniająca biegłego sądowego z zakresu szacowania nieruchomości – A. R. (1), które miały zasadnicze znaczenie dla określenia szacunkowej wartości nieruchomości, z którą powód wiąże dochodzone roszczenie, a tym samym dla ustalenia wysokości należnego mu odszkodowania.

Podkreślić przy tym wymaga, że stan faktyczny sprawy co do istoty nie był sporny. Pozwany kwestionował bowiem przede wszystkim fakt wykazania przez stronę powodową istnienia związku przyczynowo-skutkowego pomiędzy wydaniem decyzji z dnia (...r., (Nr (...)), a szkodą w postaci pozbawienia D. L.prawa własności nieruchomości w postaci gospodarstwa rolnego o powierzchni 20,91 ha położonego we wsi W., gm. J.. Dodatkowo strony pozostawały w opozycji co do wartości rynkowej tejże nieruchomości, a precyzyjniej rzecz ujmując, co do kryteriów jej wyceny przyjętych przez biegłego w ekspertyzach.

Podstawę prawną odpowiedzialności odszkodowawczej Skarbu Państwa w realiach przedmiotowej sprawy stanowi – jak zasadnie wskazał powód - zaś przepis art. 160 § 1 k.p.a. Zgodnie z jego treścią stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.c. albo w skutek stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. Stosownie zaś do § 2 art. 160 k.p.a., do odszkodowania stosuje się przepisy kodeksu cywilnego. W tym miejscu podkreślić trzeba, że jakkolwiek przepis art. 160 k.p.a. utracił moc obowiązującą z dniem 1 września 2004 r. na skutek wejścia w życie art. 2 pkt 2 ustawy z dnia 17 czerwca 2004 r. o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2004 r., Nr 162, poz. 1692) i obecnie do roszczeń odszkodowawczych związanych z wykonywaniem władzy publicznej stosuje się przepisy art. 417 - 417² k.c., w określonych sytuacjach nadal jednak znajduje on zastosowanie. Mianowicie, zgodnie z zapatrywaniem składu Sądu Najwyższego wyrażonym w uchwale z dnia 31 marca 2011 r. mającej moc zasady prawnej (sygn. akt III CZP 112/10, LEX 751460), przepisy art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a. stosuje się do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną

decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 r., której nieważność lub wydanie z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu. Taka sytuacja zachodzi właśnie na gruncie niniejszej sprawy, bowiem szkoda rozumiana jako pozbawienie powoda prawa własności nieruchomości została wyrządzona decyzją z dnia (...)r., zaś nieważność tej decyzji stwierdzono (...).

Przesłanką skutecznego dochodzenia roszczenia odszkodowawczego na gruncie art. 160 k.p.a., (podobnie jak to ma miejsce w odniesieniu do obecnie obowiązującego art. 417¹ § 2 k.c.), jest zatem stwierdzenie wydania decyzji z naruszeniem prawa lub stwierdzenie nieważności takiej decyzji, nadto wykazanie przez osobę dochodzącą roszczenia, że poniosła ona szkodę pozostającą w adekwatnym związku przyczynowym z wydaniem wadliwej decyzji.

W kontekście powyższych rozważań zaznaczyć wypada, że w przedmiotowej sprawie bezsporna jest okoliczność, że decyzją Wojewody (...) - (...) z dnia (...), (nr (...).(…) - 017/08), stwierdzono nieważność decyzji Naczelnika Gminy w J. z dnia (...)r. w zakresie dotyczącym przejęcia na rzecz Skarbu Państwa części działki nr (...), części działki nr (...), części działki nr (...), działki nr (...) oraz działki nr (...) z uwagi na brak podstawy prawnej jej wydania, zaś w zakresie dotyczącym przejęcia na rzecz Skarbu Państwa części działki nr (...) i pozostałych części działek nr (...), że została ona wydana bez podstawy prawnej, jednak z uwagi na nieodwracalne skutki, jakie wywołała w tym zakresie, nie zachodziły przesłanki stwierdzenia jej nieważności.

W kontekście powyższego pozwany podniósł - nie kwestionując, że przyczyną stwierdzenia nieważności decyzji z (...) r. był brak podstawy prawnej do jej wydania - iż w świetle przepisów ustawy z dnia 14 lipca 1961 r. o gospodarce terenami w miastach i osiedlach własność gospodarstwa rolnego o powierzchni 20,91 ha położonego we wsi W., gm. J., mogła przejść na Skarb Państwa z mocy ustawy. W ocenie Sądu, jeżeli jednak Skarb Państwa stoi na zaprezentowanym tak stanowisku, winien przedstawić stosowne okoliczności faktyczne i prawne a przede wszystkim dowody na jego poparcie. To na pozwanym - a nie powodzie - ciążył bowiem obowiązek wykazania, że zaistniały przesłanki do przejęcia własności spornego gospodarstwa rolnego z mocy prawa, np. art. 38 ust. 3 wyżej wskazanej ustawy (jedn. tekst z 1969 r.). Wedle treści tego przepisu natomiast nieruchomości stanowiące, zgodnie z art. 2 ust. 1 lit. b dekretu z dnia 8 marca 1946 r. o majątkach opuszczonych i ponemieckich, własność osób, którym wobec uzyskania przez nie stwierdzenia narodowości polskiej służyło obywatelstwo polskie, przechodzą z mocy samego prawa na własność Państwa, jeżeli osoby te w związku z wyjazdem z kraju utraciły lub utracą obywatelstwo polskie. Strona pozwana zaniechała wykazania powyższego, a w świetle przedstawionych przez powoda dokumentów nie budzi wątpliwości, że nabył on własność gospodarstwa rolnego we wsi W. w drodze darowizny dopiero w 1958 roku. Nadto brak jest w sprawie dowodów, które by potwierdziły wprost, że wymieniony utracił obywatelstwo polskie na skutek wyjazdu do RFN w 1977 r.

Mając na względzie wskazane okoliczności, zaistniała konieczność rozważenia kolejnych przesłanek odpowiedzialności Skarbu Państwa. Co jest istotne, pozwany nie kwestionował samego ustalenia, że powód w wyniku pozbawienia go prawa własności opisanej w pozwie nieruchomości poniósł szkodę. Wymieniony podważał jedynie, aby między wydaniem decyzji z dnia (...)r. a szkodą w powyższym rozumieniu istniał - a tym samym został wykazany przez powoda - adekwatny związek przyczynowo-skutkowy. Ze stanowiskiem prezentowanym przez pozwanego nie sposób się jednak zgodzić. Niewątpliwym jest bowiem, że podstawą faktyczną dochodzonego odszkodowania jest pozbawienie powoda na skutek działań Skarbu Państwa prawa własności nieruchomości - gospodarstwa rolnego o powierzchni 20,91 ha położonego we wsi W.. Pierwotnym wyrazem (przejawem) materialnym tych działań, stanowiącym asumpt do dalszych czynności dotyczących teje nieruchomości, (w postaci ujawnienia prawa własności Skarbu Państwa w zbiorze dokumentów, następnie zbycia poszczególnych działek wchodzących w obręb teje nieruchomości na rzecz osób trzecich), była decyzja z dnia (...)r. Decyzja ta jako praprzyczyna, wbrew odmiennym twierdzeniom pozwanego - a nie następce wobec niej działania Skarbu Państwa - była zatem powodem zaistnienia szkody, czy inaczej - zdarzeniem ją generującym. Podjęte w oparciu o nią, bądź na jej podstawie, dalsze czynności funkcjonariuszy Skarbu Państwa były bowiem wyłącznie logicznym następstwem jej wydania. W pełni zasadnie tym samym powód wiąże odpowiedzialność pozwanego z wydaniem przedmiotowej decyzji. Biorąc natomiast pod uwagę bezsporną okoliczność, że decyzja ta została wydana bez podstawy prawnej - co wynika wprost z decyzji Wojewody (...) - (...) z

dnia (...), znak (...)(...)-017/08 – niewątpliwie należy uznać, że pozostaje ona w związku przyczynowym ze szkodą ujmowaną jako utrata przez powoda własności nieruchomości.

Nie można przy tym podzielić zapatrywania pozwanego, jakoby decyzja z dnia (...) nie wywołała żadnych skutków prawnych i z tego też względu nie mogła stanowić podstawy odpowiedzialności odszkodowawczej. Oczywistym jest wszak, że w postępowaniu cywilnym sąd jest związany ostateczną decyzją administracyjną i to niezależnie od jej deklaratorywnego czy konstytutywnego charakteru oraz od charakteru sprawy, w której została wydana. Oznacza to, że sąd cywilny jest obowiązany uwzględnić stan prawny wynikający z osnowy takiej decyzji. Przyjmuje się wprawdzie, że w postępowaniu przed sądem powszechnym można powoływać się na nieważność decyzji administracyjnej, ale tylko wyjątkowo, gdy decyzja jest dotknięta poważną wadą, kwalifikującą ją do kategorii decyzji bezwzględnie nieważnych, określanych też mianem nieistniejących, (np. gdy decyzje wydane zostały bez podpisu). Sąd w postępowaniu cywilnym nie jest zatem uprawniony do kwestionowania decyzji, w szczególności pod względem jej merytorycznej zasadności, i jest nią związany także wówczas, gdy w ocenie sądu jest ona wadliwa (zob. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 19 listopada 2004 r., sygn. akt V CK 251/04, niepubl.; z dnia 7 lipca 2005 r., sygn. akt IV CK 12/05, niepubl.; z dnia 11 grudnia 2008 r., sygn. akt IV CSKL 302/08, LEX nr 477574, uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego: z dnia 8 lutego 1971 r., sygn. akt III CZP 74/70, OSNCP 1971, nr 7-8, poz. 121; z dnia 18 listopada 1982 r., sygn. akt III CZP 26/82, OSNCP 1983, nr 5-6, poz. 64; i z dnia 9 października 2007 r., sygn. akt III CZP 46/07, OSNC 2008, nr 3, poz. 30; oraz uchwały Sądu Najwyższego: z dnia 21 listopada 1980r., sygn. akt III CZP 43/80, OSNCP 1981, nr 8, poz. 142; z dnia 21 października 1983 r., sygn. akt III CZP 48/83, OSNCP 1984, nr 5, poz. 71; i z dnia 30 grudnia 1992 r., sygn. akt III CZP 157/92, OSNCP 1993, nr 5, poz. 84).

W świetle powyższego uznać trzeba, że istnienie decyzji z dnia (...) r. generowało w przestrzeni prawnej – a co za tym idzie, również w określonych stanach faktycznych – doniosłe i poważne konsekwencje, w tym główną, jaką było pozbawienie powoda prawa własności nieruchomości. Reasumując, nie budzi wątpliwości, że między w/w decyzją, a utratą nieruchomości przez powoda zachodzi normalny i adekwatny związek przyczynowy.

Z uwagi natomiast na okoliczność, że decyzja znak (...)(...)-017/08 zapadła w dniu (...), na uwzględnienie nie zasługuje również podniesiony przez pozwanego zarzut przedawnienia dochodzonego przez powoda roszczenia. Termin przedawnienia roszczenia dochodzonego przez powoda reguluje bowiem w omawianym przypadku przepis art. 160 § 6 w zw. z art. 160 § 1 k.p.a. Stosownie do jego treści roszczenie o odszkodowanie, o którym mowa w art. 160 § 1 k.p.c., przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. (...)§ 2, że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1. W przedmiotowej sprawie ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji z dnia (...)r., została wydana przez Wojewodę (...)- (...)w dniu (...), a zatem wskazany termin 3-letni przedawnienia roszczenia powoda - uwzględniając okoliczność, że wystąpił on z powództwem w dniu (...) r. - dotychczas nie upłynął. Nie sposób przy tym upatrywać – jak czyni to pozwany w odpowiedzi na pozew - początku biegu terminu przedawnienia w fakcie zbycia w dniu (...)r. przez działający w imieniu Skarbu Państwa - Bank (...)działek o numerze (...)na rzecz R.i K. K.. Przepis art. 160 § 6 k.p.a. wyraźnie bowiem wskazuje od kiedy należy liczyć początek biegu terminu przedawnienia stwierdzając, że jest nim dzień, w którym ostateczną stała się decyzja stwierdzająca jej nieważność.

W konsekwencji uznania, że powód wykazał wszystkie przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej pozwanego Skarbu Państwa, a jednocześnie nie doszło do przedawnienia dochodzonego roszczenia, należy w dalszej kolejności rozważyć wysokość należnego D. L. odszkodowania.

W celu określenia wartości utraconej przez powoda nieruchomości - za wyjątkiem działek o numerze (...)oraz tych, których właścicielem aktualnie jest nadal Skarb Państwa - dopuszczono dowód z opinii biegłego rzeczoznawcy majątkowego uprawnionego do wyceny nieruchomości. W ocenie Sądu pozyskane w ten sposób opinie pisemne: główna i uzupełniająca biegłego A. R.stanowią podstawę ustalenia wysokości należnego powodowi odszkodowania. Podkreślenia wymaga, że przedmiotowe opinie zostały sporządzone na podstawie szerokiej analizy stanu nieruchomości w postaci działek numer (...), obręb 17, miejscowość W., gmina J., powiat (...)w oparciu zarówno o

dokumentację z akt sprawy, wyniki przeprowadzonych oględzin, materiały archiwalne, udostępnione przez powoda i pozyskane przez biegłego niezbędne do czynienia miarodajnych ustaleń. Co istotne, ekspert – stosownie do treści postanowienia z dnia (...) – sporządził opinię w dwóch wariantach: tj. wycenił wartość wskazanej wyżej nieruchomości według jej stanu na dzień wydania decyzji z dnia (...)r. i wedle cen aktualnych oraz według jej stanu na datę wyceny. Sąd orzekający określając wysokość należnego powodowi odszkodowania uznał, że należy się ono w wysokości określonej przez biegłego przy uwzględnieniu stanu nieruchomości na dzień wydania przez Naczelnika Gminy w J.decyzji z dnia (...)r. oraz wedle cen aktualnych, tj. w wysokości łącznej 451.400 zł. Za takim zapatrywaniem przemawia w ocenie Sądu pogląd, zgodnie z którym strona, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę. Rzeczywista szkoda, o której mowa w art. 160 § 1 k.p.a. oznacza natomiast tylko straty w rozumieniu art. 361 § 2 k.c., a więc nie odnosi się do utraconych korzyści (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 16 kwietnia 2002r., V CKN 960/00, OSNC 2003, nr 5, poz. 63, oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 listopada 2002 r., V CKN 1325/00, „Izba Cywilna”, Biuletyn SN 2003, nr 6, s. 37). Zauważyć przy tym należy, że ustalenie rozmiarów szkody prawnie relewantnej, a więc podlegającej naprawieniu zgodnie z art. 361 § 2 k.c. następuje przy zastosowaniu metody dyferencyjnej. Metoda ta opiera się na porównaniu rzeczywistego stanu dóbr uszkodowanego w chwili ustalania szkody ze stanem hipotetycznym, czyli takim jaki by istniał, gdyby nie miało miejsca zdarzenie szkodzące, a więc w realiach niniejszej sprawy wydanie decyzji z dnia (...)r. Szkodą tak rozumianą jest zatem utrata przez powoda działek w takim stanie i o takim przeznaczeniu, jakie miały one w chwili wydania decyzji powodującej szkodę. Okoliczność zatem, że w późniejszym okresie działki te zostały rozparcelowane i przeznaczone na cele zabudowy letniskowej, przez co wzrosła ich wartość, nie może mieć wpływu na wysokość należnego powodowi odszkodowania. Z powyższego wynika zatem, że wysokość odszkodowania winna wyrównywać różnicę pomiędzy obecnym stanem majątkowym uszkodowanego (powoda), a tym stanem, jaki by istniał, gdyby nie nastąpiło zdarzenie wywołujące szkodę, tj. gdyby nie doszło do bezprawnego pozbawienia D. L.własności nieruchomości wskutek wydania decyzji w warunkach nieważności (zob. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 11 stycznia 2013 r., sygn. akt I ACa 350/12, LEX nr 1271990).

Wskazanego zapatrywania – co istotne – nie kwestionuje również strona powodowa, co uwidacznia się nie tylko w braku zgłoszenia przez nią zarzutów do opinii, ale także w fakcie ostatecznego żądania zapłaty kwoty 451.400 zł tytułem odszkodowania – odpowiadającej wartości utraconej nieruchomości ustalonej przez eksperta na dzień wydania przez Naczelnika Gminy w J.decyzji z dnia (...) r. oraz wedle cen aktualnych.

Co więcej, wbrew odmiennym twierdzeniom pozwanego Skarbu Państwa, podzielić wypadło jako prawidłowe założenia biegłego odnośnie walorów wyceny miejsc położenia nieruchomości również w roku 1977. Stan nieruchomości na datę jej utraty przez powoda biegły odniósł także zgodnie z zaleceniem Sądu do cen aktualnych na datę opiniowania, w tym celu uwzględniając dane dotyczące transakcji dotyczących nieruchomości możliwie zbliżonych do nieruchomości powoda. Wnioski opinii zostały szeroko i przekonująco umotywowane, a nadto wyjaśnione i uzupełnione w piśmie z dnia (...) r. Biegły wyjaśnił, skąd wynikają przyjęte przez niego założenia i współczynniki, które zastosował do wyliczenia wartości rynkowej nieruchomości, odnosząc je do jej położenia, charakteru zabudowy i stanu, w jakim się znajdowała w momencie utraty przez powoda, uwzględniając przy tym konieczność szerszego doboru nieruchomości porównawczych z uwagi na niewielką liczbę transakcji na lokalnym rynku nieruchomości.

Na gruncie zastrzeżeń formułowanych przez pozwaną Skarb Państwa dostrzec trzeba, że wysokość wskaźników korygujących oraz parametrów przyjmowanych w toku sporządzania wycen nieruchomości ma charakter ocenny i pozostawiony – zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie przepisami i standardami - do decyzji rzeczoznawcy, który w tym zakresie dysponuje pewną swobodą. W ocenie Sądu biegły, przyjmując wspomniane wskaźniki i parametry, nie wykroczył poza przysługujące mu uprawnienia; w każdym razie pozwany nie przedstawił argumentów na tyle przekonujących, by skłaniały do zmiany współczynników i ocen zaproponowanych przez eksperta. W tym kontekście nadmienić należy, że każda wycena nieruchomości dokonywana w procesie opiniowania w formie operatu szacunkowego, a zwłaszcza wycena mająca na celu odniesienie wartości nieruchomości do jej stanu istniejącego w odległej przeszłości - jak to ma miejsce w sprawie niniejszej - ma charakter, na co wskazuje sama nazwa

operatu, charakter szacunkowy. Ustalenia wyceny są zatem jedynie pewnym przybliżeniem dotyczącym wartości, jaką nieruchomość może przedstawiać w obrocie rynkowym. Rzeczywistą wartość rynkową wyznacza bowiem ostatecznie cena, jaką za nieruchomość jest skłonny zaoferować potencjalny nabywca. Oczywistym zatem jest, że może dojść do różnic w takich szacunkach.

Mając na uwadze powyższe, w szczególności zaś fakt, że biegły w sposób logiczny i przekonujący uzasadnił przyjęte w opinii wskaźniki, czemu równie przekonujących argumentów nie przedstawiła strona pozwana, ograniczając się do podważania pojedynczych ocen biegłego, uwzględniając nadto, że nie podważano w sposób skuteczny kompetencji, ani bezstronności biegłego, Sąd uznał, że sporządzona opinia może stanowić źródło w pełni miarodajnych ustaleń co do wartości nieruchomości objętych pozwem - według stanu na dzień (...) r., a cen aktualnych. Czyniło to zbędnym sięganie po wnioskowany przez stronę powodową dowód z uzupełniającej opinii biegłego, który miałby przyjąć inne współczynniki korygujące i parametry oceny stanu nieruchomości, albowiem sprowadzałyby się to do dokonania obliczeń matematycznych przy przyjęciu innych wskaźników niż proponowane przez biegłego, ale ponownie zależnych od jego oceny.

Uwzględnivszy zatem przedmiotową opinię i przyjmując, że określona przez biegłego wartość nieruchomości w wariantie I, może stanowić podstawę do ustalenia wysokości szkody, Sąd zasądził na rzecz powoda kwotę 451.400 zł (pkt I wyroku).

O odsetkach Sąd orzekł na podstawie art. 481 § 1 k.c. w zw. z art. 455 k.c., zasądając odsetki ustawowe od kwoty 451.400 zł od dnia (...), tj. daty sporządzenia przez biegłego A. R. opinii w formie operatu szacunkowego, w której to wskazano wartość szacunkową nieruchomości, z którą wiąże się dochodzone przez powoda roszczenie.

Z uwagi na fakt, iż żądania pozwu zostały uwzględnione w całości, Sąd na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c. zasądził od pozwanego – Skarbu Państwa na rzecz powoda – D. L. kwotę 8.717 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, na którą przypada: uiszczona przez powoda opłata sądowa od pozwu w kwocie 1.500 złotych, koszty zastępstwa procesowego w kwocie 7.200 złotych i opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17 złotych (punkt II wyroku).

Nadto w oparciu o art. 113 w zw. z art. 94 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych nakazano ściągnąć od pozwanego na rzecz Skarbu Państwa ((...)) kwotę 4.358,55 zł tytułem wyłożonych wydatków na koszt opinii biegłego (punkt III wyroku) oraz na podstawie art. 80 w zw. z art. 84 ust. 1 i 2 w/w ustawy nakazano zwrócić powodowi kwotę 6.044,58 zł tytułem uiszczonej przez wymienionego, a nierozchodowanej, dotychczas zaliczki (punkt IV wyroku).